IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 22 Issue 02 IYUL 2026

IJTIMOIY TARMOQLAR TA'SIRIDA SHAKLLANAYOTGAN NEOLOGIZMLAR VA ULARNING SEMANTIK EVOLYUTSIYASI

Abdullayeva Muslimaxon Ubaydulla qizi
Namangan davlat pedagogika instituti talabasi
E-Telefon: +998933653217
F-mail: abdullayevamuslima34@gmail.com
https://doi.org/10.5281/zenodo.21713798

Annotatsiya: Ushbu maqolada ijtimoiy tarmoqlar ta'sirida shakllanayotgan neologizmlarning leksik-semantik tabiati va ularning ma'no taraqqiyoti tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi raqamli kommunikatsiya muhitida paydo bo'layotgan yangi so'zlar, yangi birikmalar va mavjud so'zlarning yangi ma'nolarini aniqlash, ularni semantik evolyutsiya yo'nalishlari bo'yicha tasniflashdan iborat. Ishda tavsifiy, kontekstual, komponent, qiyosiy va leksik-semantik tahlil metodlaridan foydalanildi. Material sifatida ijtimoiy tarmoq diskursida keng uchraydigan layk, repost, storis, viral, trend, xeshteg, krinj, vayb, bloger, kontent, brain rot, rage bait, slop kabi birliklar hamda ularning o'zbek tilidagi moslashgan shakllari kuzatildi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy tarmoqlar neologizmlari faqat yangi predmet yoki hodisani nomlash bilan cheklanmaydi; ular baholash, emotsional munosabat, guruhga mansublik va algoritmik ko'rinuvchanlik kabi pragmatik ma'nolarni ham shakllantiradi. Xulosa sifatida, raqamli neologizmlar o'zbek tili lug'at tarkibining dinamik qatlamini boyitayotgani, biroq ularni me'yoriy, uslubiy va ta'limiy jihatdan izchil o'rganish zarurligi asoslanadi.

Kalit so'zlar: neologizm, ijtimoiy tarmoqlar, semantik evolyutsiya, internet diskursi, leksik innovatsiya, yoshlar nutqi, xeshteg, mem, kontent, raqamli kommunikatsiya

НЕОЛОГИЗМЫ, ФОРМИРУЮЩИЕСЯ ПОД ВЛИЯНИЕМ СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ, И ИХ СЕМАНТИЧЕСКАЯ ЭВОЛЮЦИЯ

Аннотация: В статье рассматриваются лексико-семантические особенности неологизмов, формирующихся под влиянием социальных сетей, а также основные направления их семантической эволюции. Цель исследования состоит в выявлении новых слов, новых сочетаний и новых значений уже существующих единиц, возникающих в цифровой коммуникации, и в их классификации с точки зрения семантического развития. В работе использованы описательный, контекстуальный, компонентный, сравнительный и лексико-семантический методы анализа. Материалом послужили единицы, активно употребляемые в дискурсе социальных сетей: лайк, репост, сторис, вирусный, тренд, хэштег, кринж, вайб, блогер, контент, brain rot, rage bait, slop, а также их адаптированные формы в узбекской языковой среде. Результаты показывают, что сетевые неологизмы не только называют новые реалии, но и выражают оценку, эмоциональную реакцию, групповую принадлежность и прагматику алгоритмической видимости. Делается вывод о том, что цифровые неологизмы обогащают динамический слой словарного состава узбекского языка, однако требуют системного нормативного, стилистического и образовательного изучения.

Ключевые слова: неологизм, социальные сети, семантическая эволюция, интернет-дискурс, лексическая инновация, молодежная речь, хэштег, мем, контент, цифровая коммуникация

NEOLOGISMS EMERGING UNDER THE INFLUENCE OF SOCIAL MEDIA AND THEIR SEMANTIC EVOLUTION

Abstract: This article examines the lexical-semantic features of neologisms emerging under the influence of social media and the main directions of their semantic evolution. The aim of the study is to identify new words, new expressions and new meanings of existing lexical units that arise in digital communication, and to classify them according to their semantic development. The research applies descriptive, contextual, componential, comparative and lexical-semantic methods. The material includes units widely used in social media discourse, such as like, repost, stories, viral, trend, hashtag, cringe, vibe, blogger, content, brain rot, rage bait and slop, as well as their adapted forms in the Uzbek linguistic environment. The findings show that social media neologisms do not merely name new objects or phenomena. They also convey evaluation, emotional attitude, group identity and the pragmatics of algorithmic visibility. The article concludes that digital neologisms enrich the dynamic layer of the Uzbek lexicon, but their standardization, stylistic use and pedagogical interpretation require systematic linguistic investigation.

Keywords: neologism, social media, semantic evolution, internet discourse, lexical innovation, youth speech, hashtag, meme, content, digital communication

KIRISH

Til jamiyat hayotidagi ijtimoiy, madaniy va texnologik o‘zgarishlarga eng tez javob qaytaradigan tizimlardan biridir. Ayniqsa, internet va ijtimoiy tarmoqlar keng ommalashgan sharoitda leksik qatlamning yangilanishi jadallashdi. Bugungi raqamli muloqotda insonlar faqat xabar almashmaydi, balki o‘z shaxsiy obrazini yaratadi, ijtimoiy baho bildiradi, trendga qo‘shiladi, kontent ishlab chiqaradi va algoritmlar bilan bevosita aloqaga kirishadi. Ana shu jarayonlar tilga yangi nomlar, qisqartmalar, metaforalar, emotiv baholovchi birliklar hamda o‘zlashma so‘zlarni olib kiradi.

Neologizm tushunchasi tilshunoslikda yangi so‘z, yangi ibora yoki mavjud so‘zning yangi ma’nosi sifatida izohlanadi. Bu ta’rif ijtimoiy tarmoq diskursi uchun ayniqsa muhim, chunki raqamli muhitda yangilik faqat shaklda emas, balki ma’noda ham yuz beradi. Masalan, story so‘zi an’anaviy ma’noda “hikoya”ni bildirsa, ijtimoiy tarmoqda 24 soat saqlanadigan vizual xabar ma’nosini oladi; viral so‘zi biologik “virus” semasidan uzoqlashib, qisqa muddatda juda keng tarqalgan axborot, video yoki postni anglatadi; layk so‘zi esa texnik reaksiya belgisi doirasidan chiqib, ma’qullash, qo‘llab-quvvatlash va ijtimoiy e’tirof ma’nolarini ham ifodalay boshlaydi.

Mavzuning dolzarbligi shundaki, ijtimoiy tarmoq neologizmlari o‘zbek tilidagi zamonaviy muloqot, ayniqsa yoshlar nutqi, media matnlari, reklama, blogerlik, ta’limiy kontent va kundalik yozishmalarda faol qo‘llanmoqda. Global miqyosda faol ijtimoiy media foydalanuvchilari sonining milliardlab ko‘rsatkichga yetgani, O‘zbekistonda ham ijtimoiy tarmoq auditoriyasi barqaror kengayayotgani yangi leksik birliklarning ommalashuvini tezlashtiradi. Shuning uchun bunday birliklarni faqat “begona so‘z” yoki “sleng” sifatida emas, balki tilning funksional-semantik taraqqiyotini ko‘rsatuvchi hodisa sifatida o‘rganish zarur.

Tadqiqotning maqsadi ijtimoiy tarmoqlar ta’sirida shakllanayotgan neologizmlarning semantik xususiyatlarini aniqlash va ularning evolyutsiya yo‘nalishlarini tasniflashdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: ijtimoiy tarmoq neologizmlarining paydo bo‘lish omillarini yoritish; ularni tematik-semantik guruhlarga ajratish; ma’no kengayishi, ma’no torayishi, metaforalashuv, baholovchi sema paydo bo‘lishi, konnotativ

siljish va pragmatik yuklama ortishi kabi jarayonlarni tahlil qilish; o‘zbek tiliga moslashish mexanizmlarini ko‘rsatish; til me’yori va ta’lim amaliyoti uchun ilmiy xulosalar chiqarish.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Neologizmlar masalasi umumiy tilshunoslikda leksikologiya, semasiologiya, sotsiolingvistika va kommunikativ tilshunoslik kesishmasida o‘rganiladi. A. Hojiyev tilshunoslik terminlarida yangi birliklarning nominativ ehtiyoj bilan bog‘liqligini ta’kidlaydi. M. Mirtojiyev semasiologik tahlilda so‘z ma’nosining tarkibiy semalari va ularning nutqiy qo‘llanishdagi o‘zgaruvchanligiga e’tibor qaratadi. Zamonaviy o‘zbek adabiy tili bo‘yicha tadqiqotlarda leksik qatlamning o‘zlashma so‘zlar, terminlar, ijtimoiy-siyosiy birliklar va uslubiy xususiyatlar orqali yangilanishi alohida qayd etiladi.

Internet tilini o‘rganishda D. Crystalning ishlari muhim nazariy asoslardan biri sanaladi. U raqamli muhit tilning yozma va og‘zaki shakllari o‘rtasidagi chegaralarni yumshatishini, yangi kommunikativ vaziyatlar esa yangi birliklar va uslublarni yuzaga keltirishini ko‘rsatadi. S. Herring kompyuter vositasidagi muloqotni alohida diskurs turi sifatida tahlil qilib, unda platforma imkoniyatlari, foydalanuvchi identiteti, tezkorlik va auditoriya ta’siri til shakllanishida muhim omil bo‘lishini asoslaydi.

Ijtimoiy tarmoqlarda leksik o‘zgarishlar tarqalishini yirik korpuslar asosida o‘rgangan Jacob Eisenstein va hammualliflar 107 million Twitter xabari tahlili orqali so‘zlar tarqalishi geografik, demografik va ijtimoiy omillar bilan bog‘liq ekanini ko‘rsatgan. Bu qarash raqamli neologizmlarning tasodifiy emas, balki tarmoq ichidagi ijtimoiy aloqalar orqali tarqaladigan hodisa ekanini tasdiqlaydi. Guo va hammualliflarning COVID-19 davri Twitter ma’lumotlari bo‘yicha tadqiqoti esa global voqealar so‘z ma’nolarini tez o‘zgartirishi mumkinligini ko‘rsatadi.

Leksikografik manbalar ham raqamli neologizmlarning jamiyatga kirib borishini qayd etmoqda. Cambridge Dictionary neologizmni yangi so‘z yoki ibora, shuningdek mavjud so‘zning yangi ma’nosi sifatida izohlaydi. Oxford University Press 2023-yilda rizz, 2024-yilda brain rot, 2025-yilda rage bait birliklarini yil so‘zi sifatida tanladi. Cambridge Dictionary 2025-yilda skibidi, delulu, tradwife kabi ijtimoiy tarmoq madaniyati bilan bog‘liq birliklarni minglab yangi so‘zlar qatorida lug‘atga kiritdi. Merriam-Webster esa 2025-yilda slop so‘zini, ya’ni ko‘pincha sun’iy intellekt orqali ko‘p miqdorda yaratiladigan past sifatli raqamli kontent ma’nosidagi birlikni yil so‘zi deb e’lon qildi.

Ushbu maqolada tadqiqot usullari sifatida tavsifiy tahlil, komponent tahlil, kontekstual tahlil, qiyosiy tahlil, semantik tasniflash va pragmatik izohlash metodlari qo‘llandi. Materiallar sifatida o‘zbek tilidagi ijtimoiy media muloqotida tez-tez uchraydigan o‘zlashma va gibrid birliklar, xalqaro raqamli madaniyatda faol neologizmlar, nufuzli lug‘atlar va ilmiy tadqiqotlarda qayd etilgan misollar olindi. Maqola eksperimental korpus tadqiqoti emas, balki ochiq leksikografik va ilmiy manbalarga tayangan nazariy-tahliliy izlanishdir.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Tahlil shuni ko‘rsatadiki, ijtimoiy tarmoq neologizmlari shakllanishida bir necha omil birgalikda ta’sir ko‘rsatadi. Birinchidan, platforma funksiyalari yangi nomlarga ehtiyoj tug‘diradi: post, storis, reels, direct, repost, xeshteg, strim kabi birliklar texnik-amaliy vazifani bildiradi. Ikkinchidan, auditoriya va algoritmga bog‘liq raqobat baholovchi birliklarni kuchaytiradi: viral, trend, xayp, reach, engagement kabi so‘zlar ko‘rinuvchanlik, ommalashuv va ta’sir doirasini ifodalaydi. Uchinchidan, yoshlar nutqi va mem madaniyati emotsional-pragmatik birliklarni yaratadi: krinj, vayb, sus, lol, delulu, skibidi kabi birliklar aniq referentdan ko‘ra kayfiyat, munosabat yoki guruh ichidagi hazil kodini bildiradi.

Ijtimoiy tarmoqlar ta’sirida shakllangan neologizmlar semantik jihatdan turli qatlamlarga bo‘linadi. Quyidagi jadval ularning asosiy guruhlarini ko‘rsatadi.

1-jadval. Ijtimoiy tarmoq neologizmlarining tematik-semantik guruhlari

Semantik guruh	Misollar	Asosiy semantik belgi	O‘zbek tilidagi qo‘llanish xususiyati
Platforma harakati va funksiyasi	layk, repost, storis, reels, direct, strim, xeshteg	texnik amal, muloqot kanali, kontent formati	layk bosmoq, repost qilmoq, storisga qo‘ymoq, strim qilish kabi fe’l birikmalari orqali moslashadi
Ommalashuv va algoritmik ko‘rinuvchanlik	viral, trend, xayp, reach, engagement	tez tarqalish, auditoriya e’tibori, reyting	viral bo‘ldi, trendga chiqdi, xayp ko‘tardi kabi predikativ qurilmalarda keladi
Baholovchi-emotsional birliklar	krinj, vayb, sus, toxic, cringe	ijobiy yoki salbiy munosabat, kulgi, noqulaylik, ishonchsizlik	yoshlar nutqida qisqa baho va reaksiyani bildiradi: bu krinj, yaxshi vayb, sus holat
Kontent va janr nomlari	mem, challenge, brain rot, rage bait, slop	raqamli matn turi, memetik tarqalish, provokatsion yoki past sifatli kontent	mem bo‘ldi, chellenjga qo‘shildi, rage bait kontent kabi birikmalarda ishlatiladi
Shaxs va ijtimoiy rol nomlari	bloger, influencer, follower, kontentchi, admin	raqamli faoliyat egasi, auditoriya a’zosi, ta’sir o‘tkazuvchi subyekt	-chi, -lik affikslari bilan mahalliylashadi: kontentchi, blogerlik, adminlik
Sun’iy intellekt va raqamli ishlab chiqarish	prompt, bot, deepfake, generativ kontent, AI slop	avtomatlashtirish, soxta tasvir, algoritmik yaratish	prompt yozmoq, botga yubormoq, deepfeyk video kabi birikmalar orqali qo‘llanadi

Jadvaldan ko‘rinadiki, ijtimoiy media neologizmlari nominativ vazifa bilan bir qatorda baholovchi va identifikatsion vazifani ham bajaradi. Masalan, bloger so‘zi dastlab internet kundaligini yurituvchi shaxsni anglatsa, hozir ko‘plab kontekstlarda auditoriyaga ta’sir o‘tkazuvchi, reklama, shaxsiy brend va media iqtisodiyot bilan bog‘liq faol shaxs ma’nosini olgan. Influencer esa o‘zbek tilida ko‘pincha bloger, reklama qiluvchi, fikr yetakchisi ma’nolari bilan kesishadi. Demak, bitta birlik turli kontekstlarda kasb, ijtimoiy maqom, daromad manbai va kommunikativ rolni ifodalashi mumkin.

Semantik evolyutsiyaning birinchi yo‘nalishi ma’no kengayishidir. Layk so‘zi avval platformadagi belgi yoki tugma bilan bog‘liq bo‘lsa, hozir “ma’qullash”, “yoqtirish”, “qo‘llab-quvvatlash” ma’nolarini ham olgan. Repost texnik qayta ulashish amalidan tashqari, ma’lum fikrni qo‘llash, ijtimoiy pozitsiya bildirish ma’nosiga ega bo‘lmoqda. Trend so‘zi umumiy “yo‘nalish” ma’nosidan qisqa muddatli internet ommalashuvi ma’nosiga toraygan holda, keyinchalik “ko‘pchilik e’tiboridagi mavzu” semasini ham olmoqda.

Ikkinchi yo‘nalish metaforalashuvdir. Viral so‘zida biologik virus semasi axborot tarqalishiga ko‘chgan. Bunda tezlik, ko‘payish va nazoratdan chiqish semalari asosiy ko‘chish markazidir. Brain rot birligi esa jismoniy chirish metaforasini aqliy-hissiy charchoq, past sifatli kontentdan zerikish va onlayn ortiqcha iste’mol natijasidagi salbiy holatga ko‘chiradi. Rage bait

birligi baliq ovlashdagi “xo‘rak” metaforasini hissiy provokatsiya va jalb qilish mexanizmiga aylantiradi.

Uchinchi yo‘nalish konnotativ siljishdir. Krinj, vayb, delulu kabi birliklar lug‘aviy ma’nodan ko‘ra ko‘proq nutqiy vaziyatdagi munosabatni ifodalaydi. Krinj noqulaylik, uyalish va estetik rad etish hissini bildiradi. Vayb muhit, kayfiyat, hissiy atmosfera ma’nolarida ishlatiladi. Delulu inglizcha delusional so‘zining qisqargan shakli bo‘lsa-da, ijtimoiy tarmoqlarda ba’zan salbiy “xayolparast” ma’nosidan yumshab, ironik o‘ziga ishonch yoki haddan tashqari optimizm ma’nosiga ham o‘tadi.

To‘rtinchi yo‘nalish grammatik va so‘z yasalish moslashuvidir. O‘zbek tilida inglizcha yoki ruscha vositachilik orqali kirgan raqamli birliklar milliy qo‘shimchalar bilan birikadi: blogerlik, adminlik, kontentchi, xeshteglash, repostlash, layklamoq, strimchi, trollik, trendga chiqmoq, viral bo‘lmoq. Bu holat neologizmlarning o‘zbek tili morfologik tizimiga kirib borayotganini ko‘rsatadi. Ayniqsa -chi, -lik, -lash, -la qo‘shimchalari raqamli leksikani mahalliy grammatik qolipga moslashtirishda faol ishlaydi.

Beshinchi yo‘nalish semantik raqobat va muqobillikdir. Masalan, follower so‘ziga obunachi, subscriber so‘ziga obunachi, comment so‘ziga izoh, share yoki repost so‘ziga ulashish va qayta ulashish variantlari muqobil bo‘la oladi. Biroq amaliy nutqda ko‘pincha platforma interfeysida ko‘rinadigan inglizcha yoki ruscha shakl tezroq ommalashadi. Bu esa neologizmlarning nafaqat lingvistik, balki texnologik interfeys, tarjima siyosati va foydalanuvchi odatlari bilan ham bog‘liqligini ko‘rsatadi.

Semantik evolyutsiya jarayonini yanada aniqroq ko‘rsatish uchun ayrim birliklar bo‘yicha ma’no siljishlari quyidagi jadvalda beriladi.

2-jadval. Ayrim neologizmlarda semantik evolyutsiya ko‘rinishlari

Birlik	Dastlabki/asosiy ma’no	Ijtimoiy tarmoqdagi yangi ma’no	Semantik evolyutsiya turi
layk	yoqtirish belgisi, platforma tugmasi	ma’qullash, qo‘llab-quvvatlash, ijtimoiy e’tirof	ma’no kengayishi va pragmatik yuklama ortishi
viral	virusga oid, yuquvchi	kontentning juda tez va keng tarqalishi	metaforalashuv
storis/story	hikoya, voqea bayoni	qisqa muddatli vizual post formati	ma’no torayishi va terminlashuv
repost	qayta joylash yoki ulashish	fikrni qo‘llab-quvvatlash, pozitsiya bildirish	pragmatik kengayish
trend	yo‘nalish, tendensiya	muayyan vaqtda ommalashgan kontent yoki mavzu	ma’no torayishi va aktualizatsiya
xeshteg	# belgisi bilan indekslash	mavzu, kampaniya, guruhiy muhokama belgisi	funksional kengayish
krinj	inglizcha cringe - tortinmoq, noqulaylanmoq	uyatli, noqulay, didga zid holatga baho	emotiv-konnotativ siljish
vayb	vibration - tebranish	muhit, kayfiyat, hissiy taassurot	metaforalashuv va abstraktsiyalashuv

Birlik	Dastlabki/asosiy ma’no	Ijtimoiy tarmoqdagi yangi ma’no	Semantik evolyutsiya turi
brain rot	aqliy holatning buzilishi haqidagi metafora	past qiymatli onlayn kontentni ortiqcha iste’mol qilish oqibati va shu kontentning o‘zi	metaforalashuv va madaniy konnotatsiya
rage bait	g‘azab + xo‘rak birikmasi	auditoriyani ataylab g‘azablantirib, trafik va faollik yig‘ishga qaratilgan kontent	metaforik terminlashuv
slop	suyuq ifloslik, chiqindi ma’nolari	ko‘pincha SI yordamida ko‘p miqdorda yaratilgan past sifatli raqamli kontent	pejorativ kengayish

Bu misollar shuni ko‘rsatadiki, ijtimoiy tarmoq neologizmlarining semantik evolyutsiyasi ikki bosqichda kechadi. Birinchi bosqichda birlik muayyan platforma, mem yoki voqea bilan bog‘liq holda tor guruh ichida paydo bo‘ladi. Ikkinchi bosqichda u keng auditoriyaga tarqaladi, yangi kontekstlarda qo‘llanadi va dastlabki ma’nosidan uzoqlashadi. Agar birlik doimiy kommunikativ ehtiyojni qoplasa, u lug‘atlashish imkoniyatiga ega bo‘ladi; agar faqat vaqtinchalik trend bilan bog‘liq bo‘lsa, qisqa muddatdan so‘ng passivlashadi.

O‘zbek tilidagi ijtimoiy media neologizmlarining yana bir xususiyati kod almashinuvi bilan bog‘liq. Foydalanuvchilar bitta gap ichida o‘zbekcha, ruscha va inglizcha birliklarni aralashtirib qo‘llashi mumkin: “storisga tashladim”, “post viral ketdi”, “kontent krinj chiqibdi”, “directga yozing”, “trendga chiqamiz”. Bunday birliklar nutqda tezkorlikni ta’minlasa-da, rasmiy uslubda ularning o‘rniga izoh, obuna, ulashish, qayta ulashish, qisqa video, jonli efir kabi muqobillarni tanlash maqsadga muvofiq bo‘ladi.

Muhokama jarayonida muhim savol tug‘iladi: barcha ijtimoiy tarmoq birliklarini adabiy tilga qabul qilish kerakmi? Til me’yori nuqtayi nazaridan javob biryoqlama emas. Agar neologizm yangi hodisani aniq va ixcham nomlasa, keng qo‘llanib, uslubiy ehtiyojni qoplasa, u til tizimiga moslashishi mumkin. Agar birlik qisqa muddatli moda, noaniq mem yoki tor doiradagi hazil bilan cheklansa, u umumadabiy me’yor darajasiga ko‘tarilmasligi mumkin. Demak, neologizmni baholashda uning chastotasi, semantik aniqligi, funksional zarurati, uslubiy betarafligi va o‘zbek tili grammatik tizimiga moslashish darajasi hisobga olinishi kerak.

Ta’lim jarayonida ijtimoiy tarmoq neologizmlarini butunlay inkor etish emas, balki ularni ilmiy tahlil qilish samaralidir. Ona tili va adabiyot darslarida o‘quvchilarga neologizm, o‘zlashma so‘z, sleng, termin, uslubiy bo‘yoq, ma’no kengayishi kabi tushunchalarni real misollar asosida tushuntirish mumkin. Masalan, viral, trend, xeshteg, mem, kontentchi kabi birliklar orqali so‘zning nominativ va pragmatik vazifasi, layklamoq, xeshteglash, blogerlik kabi shakllar orqali esa so‘z yasalishi va morfologik moslashuv ko‘rsatiladi. Bu yondashuv o‘quvchilarda media savodxonlik va lingvistik kuzatuvchanlikni kuchaytiradi.

Ijtimoiy tarmoqlar til taraqqiyotini demokratlashtiradi: yangi birliklar faqat mutaxassislar yoki rasmiy muassasalar tomonidan emas, oddiy foydalanuvchilar, blogerlar, mem yaratuvchilar va kichik hamjamiyatlar tomonidan ham ishlab chiqiladi. Biroq bu jarayon tartibsiz ko‘rinishi mumkin. Shu bois neologizmlarni ilmiy kuzatish, o‘zbekcha muqobillarini ishlab chiqish, lug‘atlarda qayd etish va uslubiy tavsiyalar berish zamonaviy til siyosatining muhim vazifalaridan biridir.

XULOSA

Ijtimoiy tarmoqlar zamonaviy neologizmlar shakllanishining eng faol maydonlaridan biriga aylandi. Raqamli platformalar yangi kommunikativ harakatlar, kontent turlari, ijtimoiy rollar va

baholash shakllarini yuzaga keltirib, tilning leksik-semantik tizimiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Natijada o'zbek tilida layk, repost, storis, xeshteg, trend, viral, bloger, kontentchi, krinj, vayb kabi birliklar faol qo'llanmoqda va milliy grammatik qoliplarga moslashmoqda.

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, ijtimoiy media neologizmlarining semantik evolyutsiyasi ma'no kengayishi, ma'no torayishi, metaforalashuv, konnotativ siljish, terminlashuv, pragmatik yuklama ortishi va morfologik moslashuv kabi yo'nalishlarda kechadi. Bunday birliklar ko'pincha faqat predmetni nomlamaydi, balki munosabat, baho, ijtimoiy identitet va algoritmik ko'rinuvchanlikni ham ifodalaydi.

O'zbek tilida raqamli neologizmlarni o'rganishda ikki tamoyil muhim: birinchisi, tilning tabiiy yangilanish jarayonini inkor etmaslik; ikkinchisi, adabiy me'yor va uslubiy aniqlikni saqlash. Shu sababli keng qo'llanayotgan birliklar ilmiy tahlil qilinishi, zarur hollarda o'zbekcha muqobillari tavsiya etilishi, ta'lim jarayonida esa neologizmlar media savodxonlik va leksikologik tahlil bilan bog'lab o'qitilishi lozim. Kelgusida ijtimoiy tarmoq postlari asosida maxsus o'zbekcha raqamli korpus yaratish, neologizmlarning chastotasi va barqarorlashuv darajasini miqdoriy usullar bilan aniqlash dolzarb vazifa bo'lib qoladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI (REFERENCES)

1. Hojiyev A. Tilshunoslik terminlarining izohli lug'ati [Explanatory dictionary of linguistic terms]. – Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2002. – 168 b.
2. Mirtojiyev M. O'zbek tili semasiologiyasi [Semasiology of the Uzbek language]. – Toshkent: Mumtoz so'z, 2010. – 288 b.
3. Rahmatullayev Sh. Hozirgi adabiy o'zbek tili [Modern literary Uzbek language]. – Toshkent: Universitet, 2006. – 464 b.
4. Mengliyev B. Hozirgi o'zbek tili [Modern Uzbek language]. – Toshkent: Tafakkur bo'stoni, 2018. – 344 b.
5. Crystal D. Language and the Internet [Til va internet]. – 2nd ed. – Cambridge: Cambridge University Press, 2006. – 304 p.
6. Herring S. C. Computer-mediated discourse analysis: an approach to researching online behavior [Kompyuter vositasidagi diskurs tahlili]. In: Designing for Virtual Communities in the Service of Learning. – Cambridge: Cambridge University Press, 2004. – P. 338–376.
7. Eisenstein J., O'Connor B., Smith N. A., Xing E. P. Diffusion of lexical change in social media [Ijtimoiy tarmoqlarda leksik o'zgarishlar tarqalishi]. – arXiv:1210.5268, 2012.
8. Guo Y., Xypolopoulos C., Vazirgiannis M. How COVID-19 is changing our language: detecting semantic shift in Twitter word embeddings [Twitter so'z vektorlarida semantik siljishni aniqlash]. – arXiv:2102.07836, 2021.
9. Robertson A., Liza F. F., Nguyen D., McGillivray B., Hale S. A. Semantic journeys: quantifying change in emoji meaning from 2012–2018 [Emoji ma'nosidagi o'zgarishlarni miqdoriy o'rganish]. – arXiv:2105.00846, 2021.
10. Keidar D., Opedal A., Jin Z., Sachan M. Slangvolution: a causal analysis of semantic change and frequency dynamics in slang [Slengda semantik o'zgarish va chastota dinamikasi]. – arXiv:2203.04651, 2022.
11. Jahan J., Irfan H. Semantic change in English language: social media neologisms [Ingliz tilida semantik o'zgarish: ijtimoiy media neologizmlari]. Pakistan Languages and Humanities Review, 2021. – Vol. 5(II). – P. 1–12.
12. Cambridge Dictionary. Neologism definition [Neologizm ta'rifi]. – URL: dictionary.cambridge.org/dictionary/english/neologism (murojaat sanasi: 17.06.2026).
13. Cambridge University Press. Cambridge Dictionary adds skibidi, delulu and tradwife [Cambridge Dictionary skibidi, delulu va tradwife birliklarini qo'shdi]. – 18 August 2025. –

URL: cambridge.org/news-and-insights/cambridge-dictionary-adds-skibidi-delulu-and-tradwife.
14. DataReportal. Digital 2025: Uzbekistan [2025-yil raqamli O‘zbekiston]. – 3 March 2025. – URL: datareportal.com/reports/digital-2025-uzbekistan.
15. DataReportal. Digital 2026: Global Overview Report [2026-yil global raqamli sharh]. – 15 October 2025. – URL: datareportal.com/reports/digital-2026-global-overview-report.
16. Oxford University Press. Rizz crowned Oxford Word of the Year 2023 [Rizz 2023-yil Oxford yil so‘zi deb topildi]. – 4 December 2023. – URL: corp.oup.com/news/rizz-crowned-oxford-word-of-the-year-2023/.
17. Oxford University Press. ‘Brain rot’ named Oxford Word of the Year 2024 [Brain rot 2024-yil Oxford yil so‘zi deb topildi]. – 2 December 2024. – URL: corp.oup.com/news/brain-rot-named-oxford-word-of-the-year-2024/.
18. Oxford University Press. The Oxford Word of the Year 2025 is rage bait [Oxford 2025-yil so‘zi rage bait]. – 1 December 2025. – URL: corp.oup.com/news/the-oxford-word-of-the-year-2025-is-rage-bait/.
19. Merriam-Webster. 2025 Word of the Year: Slop [2025-yil so‘zi: slop]. – 2025. – URL: merriam-webster.com/wordplay/word-of-the-year.